

Capítol tercer

LA MIRADA POSADA EN JESÚS:

VOCACIÓ DE LA FAMÍLIA

58. Davant les famílies, i enmig d'elles, ha de tornar a ressonar sempre el primer anunci, que és «el més bell, el més gran, el més atractiu i al mateix temps el més necessari»,⁵⁰ i «ha d'ocupar el centre de l'activitat evangelitzadora».⁵¹ És l'anunci d'inici, «aquell que sempre cal tornar a escoltar de diverses maneres i aquell que sempre cal tornar a anunciar d'una manera o d'una altra».⁵² Perquè «no hi ha més sòlid, més profund, més segur, més dens i més savi que aquest anunci» i «tota formació cristiana és abans de res l'aprofundiment del kerigma».⁵³

59. El nostre ensenyament sobre el matrimoni i la família no pot deixar d'inspirar-se i de transfigurar-se a la llum d'aquest anunci d'amor i de tendresa, per no esdevenir una simple defensa d'una doctrina freda i sense vida. Perquè tampoc el misteri de la família cristiana no es pot entendre plenament si no és a la llum de l'infinit amor del Pare, que es va manifestar en Crist, que es va lliurar fins a la fi i viu entre nosaltres. Per això, vull contemplar Crist viu que és present en tantes històries d'amor, i invocar el foc de l'Esperit sobre totes les famílies del món.

60. Dins d'aquest marc, aquest breu capítol recull una síntesi de l'ensenyament de l'Església sobre el matrimoni i la família. També aquí citaré diverses aportacions presentades pels Pares sinodals en les seves consideracions sobre la llum que ens ofereix la fe. Ells van partir de la mirada de Jesús i van indicar que ell «va mirar les dones i els homes amb els quals es va trobar amb amor i tendresa, acompanyant els seus passos amb veritat, paciència i misericòrdia, en anunciar-los les exigències del Regne de Déu».⁵⁴ Així també, el Senyor ens acompanya avui en el nostre interès per viure i transmetre l'Evangeli de la família.

Jesús recupera i porta a la plenitud el projecte diví

61. Davant dels que prohibien el matrimoni, el Nou Testament ensenya que «tot el que Déu ha creat és bo; no s'ha de rebutjar res» (*ITm* 4,4). El matrimoni és un «do» del Senyor (cf. *ICo* 7,7). Alhora, a causa d'aquesta valoració positiva, es posa un fort èmfasi a tenir cura aquest do diví: «Que tothom honori el matrimoni, i guardi immaculada la vida conjugal» (*He* 13,4). Aquest regal de Déu inclou la sexualitat: «No us refuseu l'un a l'altre» (*ICo* 7,5).

62. Els Pares sinodals han recordat que Jesús «referint-se al disseny primigeni sobre l'home i la dona, reafirma la unió indissoluble entre ells, si bé dient que "per la duresa del vostre cor us va permetre Moisès repudiar les vostres dones; però, al principi, no era així" (*Mt* 19,8). La indissolubilitat del matrimoni –"el que Déu ha unit, que l'home no ho separi" (*Mt* 19,6)– no s'ha d'entendre primordialment com un "jou" imposat als homes sinó com un "regal" fet a les persones unides en matrimoni. [...] La condescendència divina acompanya sempre el camí humà, guareix i transforma amb la seva gràcia el cor endurit, orientant-lo cap el seu principi, a través del camí de la creu. Dels Evangelis emergeix clarament l'exemple de Jesús, que [...] va anunciar el missatge referent al significat del matrimoni com la plenitud de la revelació que recupera el projecte originari de Déu (cf. *Mt* 19,3)».55

63. «Jesús, que va reconciliar amb ell totes les coses, ha portat de nou el matrimoni i la família a la seva forma original (cf. *Mc* 10,1-12). La família i el matrimoni han estat redimits per Crist (cf. *Ef* 5,21-32), restaurats a imatge de la Santíssima Trinitat, misteri del qual brolla tot amor veritable. L'aliança sponsal, inaugurada en la creació i revelada en la història de la salvació, rep la plena revelació del seu significat en Crist i en la seva Església. De Crist, mitjançant l'Església, el matrimoni i la família reben la gràcia necessària per a testimoniar l'amor de Déu i viure la vida de comunió. L'Evangelí de la família travessa la història del món, des de la creació de l'home a imatge i semblança de Déu (cf. *Gn* 1,26-27) fins a l'acompliment del misteri de l'Aliança en Crist a la fi dels temps amb les noces l'Anyell (cf. *Ap* 19,9)».56

64. «L'exemple de Jesús és paradigmàtic per a l'Església. [...] Ell va inaugurar la seva vida pública amb el signe de Canà, acomplert en un banquet de noces (cf. *Jn* 2,1-11). [...] Va compartir moments quotidians d'amistat amb la família de Llätzer i les seves germanes (cf. *Lc* 10,38). I amb la família de Pere (cf.

Mt 8,14). Va escoltar el plor dels pares pels seus fills, restituint-los a la vida (cf. *Mc* 5,41; *Lc* 7,14-15) i manifestant així el veritable significat de la misericòrdia, la qual implica el restabliment de l'Aliança (cf. Joan Pau II, *Dives in misericordia*, 4). Això apareix clarament en els encontres amb la dona samaritana (cf. *Jn* 4,1-30) i amb l'adúltera (*Jn* 8,1-11), en els quals la percepció del pecat es desvetlla davant l'amor gratuït de Jesús».57

65. L'encarnació del Verb en una família humana, a Natzaret, commou amb la seva novetat la història del món. Necessitem submergir-nos en el misteri del naixement de Jesús, en el si de Maria a l'anunci de l'àngel, quan va germinar la Paraula en el seu si; també en el si de Josep, que va donar el nom a Jesús i es va fer càrrec de Maria; en la festa dels pastors al costat del pessebre, en l'adoració dels Mags; en la fugida a Egipte, en què Jesús participa en el dolor del seu poble exiliat, perseguit i humiliat; en la religiosa espera de Zacaries i en l'alegria que acompanya el naixement de Joan Baptista, en la promesa complerta per Simeó i Anna al temple, en l'admiració dels doctors de la llei escoltant la saviesa de Jesús adolescent. I després, penetrar en els trenta llargs anys en els quals Jesús es guanyava el pa treballant amb les seves mans, mussitant la pregària i la tradició creient del seu poble i educant-se en la fe dels seus pares, fins a fer-la fructificar en el misteri del Regne. Aquest és el misteri del Nadal i el secret de Natzaret, ple de perfum familiar! És el misteri que tant va fascinar Francesc d'Assís, Teresa de l'Infant Jesús i Carles de Foucauld, del qual beuen també les famílies cristianes per renovar la seva esperança i la seva alegria.

66. «L'aliança d'amor i de fidelitat, de la qual viu la Sagrada Família de Natzaret, il·lumina el principi que dóna forma a cada família, i la fa capaç d'afrontar millor les vicissituds de la vida i de la història. Sobre aquest fonament, cada família, malgrat la seva feblesa, pot esdevenir una llum en el buit del món. “Aquí aprenem la manera de viure en família. Que Natzaret ens ensenyi què és la família, què és la comunió d'amor, què és la seva bellesa, nítida i greu, quines són les seves propietats sagrades i inviolables; que ens faci veure com és dolç i insubstituïble l'educació en família, ens ensenyi la seva funció natural en l'ordre social” (Pau VI, *Discurs a Natzaret*, 5 gener 1964)».58

La família en els documents de l'Església

67. El Concili Ecumènic Vaticà II, en la Constitució pastoral *Gaudium et spes*, es va ocupar de «la promoció de la dignitat del matrimoni i la família» (cf. 47-52). «Va definir el matrimoni com a comunitat de vida i d'amor (cf. 48), posant l'amor al centre de la família [...]. El "veritable amor entre marit i muller" (49) implica el lliurament mutu, inclou i integra la dimensió sexual i l'afectivitat, conformement al disegni diví (cf. 48-49). A més, subratlla l'arrelament en Crist dels esposos: Crist Senyor "surt a l'encontre dels esposos cristians en el sagrament del matrimoni" (48), i roman amb ells. En l'encarnació, ell assumeix l'amor humà, el purifica, el porta a plenitud, i dóna als esposos, amb el seu Esperit, la capacitat de viure-ho, impregnant tota la seva vida de fe, esperança i caritat. D'aquesta manera, els esposos són consagrats i, mitjançant una gràcia pròpia, edifiquen el Cos de Crist i constitueixen una església domèstica (cf. *Lumen gentium*, 11), de manera que l'Església, per comprendre plenament el seu misteri, mira la família cristiana, que ho manifesta de manera genuï».59

68. Després, «el beat Pau VI, seguint el Concili Vaticà II, va aprofundir la doctrina sobre el matrimoni i sobre la família. En particular, amb l'Encíclica *Humanae Vitae*, va posar a llum el lligam intrínsec entre amor conjugal i generació de la vida: "L'amor dels esposos els exigeix una consciència de la missió de paternitat responsable. Com que avui, amb tot el dret, s'hi insisteix tant, cal entendre-la bé. [...] L'exercici de la paternitat responsable implica, doncs, que els esposos reconeguin plenament els propis deures envers Déu, envers ells mateixos, envers la família i envers la societat en una justa jerarquia de valors" (n. 10). En l'Exhortació Apostòlica *Evangelii Nuntiandi*, Pau VI evidencià la relació entre la família i l'Església».60

69. «Sant Joan Pau II va dedicar especial atenció a la família mitjançant les seves catequesis sobre l'amor humà, la Carta a les famílies *Gratissimam sane* i sobretot amb l'Exhortació apostòlica *Familiaris consortio*. En aquests documents, el Pontífex va definir la família "camí de l'Església"; va oferir una visió de conjunt sobre la vocació a l'amor de l'home i la dona; proposar les línies fonamentals per a la pastoral de la família i per la presència de la família en la societat. En particular, tractant de la caritat conjugal (cf. *Familiaris consortio*, 13), va descriure la manera com els cònjuges, en el seu mutu amor, reben el do de l'Esperit de Crist i viuen la seva crida a la santedat».61

70. «Benet XVI, en l'encíclica *Deus caritas est*, va reprendre el tema de la veritat de l'amor entre home i dona, que s'il·lumina plenament només a la llum de l'amor de

Crist crucificat (cf. n. 2). Ell recalca que "el matrimoni basat en un amor exclusiu i definitiu esdevé la icona de la relació de Déu amb el seu poble i, viceversa, la manera d'estimar de Déu esdevé la mesura de l'amor humà" (11). A més, en l'encíclica *Caritas in veritate*, posa en relleu la importància de l'amor com a principi de vida en la societat (cf. n. 44), lloc en el qual s'aprèn l'experiència del bé comú».62

El sagrament del matrimoni

71. «L'Escltura i la Tradició ens obren l'accés a un coneixement de la Trinitat que es revela amb trets familiars. La família és imatge de Déu que [...] és comunió de persones. En el baptisme, la veu del Pare designa Jesús com el seu Fill estimat, i en aquest amor ens és donat de reconèixer l'Esperit Sant (cf. *Mc* 1,10-11). Jesús, que ho ha reconciliat tot en si mateix i ha redimit l'home del pecat, no sols ha reportat el matrimoni i la família a la seva forma original, sinó que també ha elevat el matrimoni a signe sacramental del seu amor per a l'Església (cf. *Mt* 19,1-12; *Mc* 10,1-12; *Ef* 5,21-32). En la família humana, aplegada per Crist, està restituïda la "imatge i semblança" de la Santíssima Trinitat (cf. *Gn* 1,26), misteri del qual brolla tot veritable amor. De Crist, a través de l'Església, el matrimoni i la família reben la gràcia de l'Esperit Sant, per testimoniar l'Evangelí de l'amor de Déu».63

72. El sagrament del matrimoni no és una convenció social, un ritu buit o el mer signe extern d'un compromís. El sagrament és un do per a la santificació i la salvació dels esposos, perquè «la seva recíproca pertinença és representació real, mitjançant el signe sacramental, de la mateixa relació de Crist amb l'Església. Els esposos són per tant el record permanent per a l'Església del que va esdevenir en la creu; són l'un per a l'altre i per als fills, testimonis de la salvació, de la qual el sagrament els fa partícips».64 El matrimoni és una vocació, en tant que és una resposta a la crida específica a viure l'amor conjugal com a signe imperfecte de l'amor entre Crist i l'Església. Per tant, la decisió de casar-se i de crear una família ha de ser fruit d'un discerniment vocacional.

73. «El do recíproc constitutiu del matrimoni sacramental arrela en la gràcia del baptisme, que estableix l'aliança fonamental de tota persona amb Crist en l'Església. En l'acollida mútua, i amb la gràcia de Crist, els nuvis es prometen lliurament total, fidelitat i obertura a la vida, i a més reconeixen com a elements constitutius del matrimoni els

dons que Déu els ofereix, prenent de debò el seu mutu compromís, en el seu nom i davant l'Església. Ara bé, la fe permet assumir els béns del matrimoni com uns compromisos que es poden sostenir millor mitjançant l'ajuda de la gràcia del sagrament. [...] Per tant, la mirada de l'Església es dirigeix als esposos com a cor de tota la família, que al seu torn dirigeix la seva mirada cap a Jesús».65 El sagrament no és una «cosa» o un «força», perquè en realitat Crist mateix «mitjançant el sagrament del matrimoni, surt a l'encontre dels esposos cristians. Roman amb ells, els dona la força de continuar prenent la seva creu, d'aixecar-se després de les seves caigudes, de perdonar-se mútuament, de portar els uns les càrregues dels altres».66 El matrimoni cristià és un signe que no sols indica com Crist va estimar la seva Església en l'Aliança segellada a la creu, sinó que fa present aquest amor en la comunió dels esposos. En unir-se ells en una sola carn, representen les esposalles del Fill de Déu amb la naturalesa humana. Per això «en les alegries del seu amor i de la seva vida familiar els dona, ja aquí, una gust anticipat del banquet de les noces de l'Anyell».67 Encara que «l'analogia entre la parella marit-muller i Crist-Església» és una «analogia imperfecta»,68 convida a invocar el Senyor perquè vessi el seu propi amor en els límits de les relacions conjugals.

74. La unió sexual, viscuda de manera humana i santificada pel sagrament, és al seu torn camí de creixement en la vida de la gràcia per als esposos. És el «misteri nupcial».69 El valor de la unió dels cossos està expressat en les paraules del consentiment, on es van acceptar i es van lliurar l'un a l'altre per compartir tota la vida. Aquestes paraules atorguen un significat a la sexualitat i l'alliberen de qualsevol ambigüitat. Però, en realitat, tota la vida en comú dels esposos, tota la xarxa de relacions que teixiran entre ells, amb els seus fills i amb el món, estarà impregnada i enfortida per la gràcia del sagrament que brolla del misteri de l'Encarnació i de la Pasqua, on Déu va expressar tot el seu amor per la humanitat i s'hi va unir íntimament. Mai no estaran sols amb les pròpies forces per fer front als canvis que es presentin. Ells són cridats a respondre al do de Déu amb el seu compromís, la seva creativitat, la seva resistència i la seva lluita quotidiana, però sempre podran invocar l'Esperit Sant que ha consagrat la seva unió, perquè la gràcia rebuda es manifesti novament en cada nova situació.

75. Segons la tradició llatina de l'Església, en el sagrament del matrimoni els ministres són l'home i la dona que es casen,70 els quals, en manifestar el seu consentiment i expressar-lo en el recíproc do corporal, reben un gran do. El seu consentiment i la unió dels seus cossos són els instruments de l'acció divina que els fa

una sola carn. En el baptisme va quedar consagrada la seva capacitat d'unir-se en matrimoni com a ministres del Senyor per respondre a la crida de Déu. Per això, quan dos cònjuges no cristians es bategen, no cal que renovin la promesa matrimonial, i és suficient que no la rebutgin, ja que pel baptisme que reben aquesta unió esdevé per això mateix sacramental. El Dret canònic també reconeix la validesa d'alguns matrimonis que se celebren sense un ministre ordenat.⁷¹ En efecte, l'ordre natural ha estat assumit per la redempció de Jesucrist, de tal manera que, «entre batejats, no pot haver contracte matrimonial vàlid que no sigui per això mateix sagrament».⁷² L'Església pot exigir la publicitat de l'acte, la presència de testimonis i altres condicions que han anat variant al llarg de la història, però això no treu als dos que es casen el seu caràcter de ministres del sagrament ni afebleix la centralitat del consentiment de l'home i la dona, que és el que de per si estableix el vincle sacramental. De totes maneres, cal reflexionar més sobre l'acció divina en el ritu nupcial, que apareix molt destacada en les Esglésies orientals, en ressaltar la importància de la benedícció sobre els contraents com a signe del do de l'Esperit.

Llavors del Verb i situacions imperfectes

76. «L'Evangelí de la família s'alimenta també aquestes llavors que encara esperen madurar, i ha de fer-se càrrec dels arbres que han perdut vitalitat i necessiten que no se'ls descuidi»,⁷³ de manera que, partint del do de Crist en el sagrament, «siguin conduïts pacientment més enllà fins arribar a un coneixement més ric i a una integració més plena d'aquest misteri en la seva vida».⁷⁴

77. Assumint l'ensenyament bíblic, segons el qual tot va ser creat per Crist i per Crist (cf. *Col* 1,16), els Pares sinodals han recordat que «l'ordre de la redempció il·lumina i completa el de la creació. El matrimoni natural, doncs, es comprèn plenament a la llum del seu acompliment sacramental: només fixant la mirada en Crist es coneix a fons la veritat sobre les relacions humanes: “En realitat, el misteri de l'home només s'aclareix veritablement en el misteri del Verb encarnat. [...] Crist, el nou Adam, revelant el misteri del Pare i del seu amor, manifesta plenament l'home al mateix home i li descobreix la seva vocació altíssima” (*Gaudium et spes*, 22). Resulta particularment oportú comprendre en clau cristocèntrica les propietats naturals del matrimoni, que constitueixen el bé dels cònjuges (*bonum coniugum*)»,⁷⁵ que inclou la

unitat, l'obertura a la vida, la fidelitat i la indissolubilitat, i dins del matrimoni cristià també la ajuda mútua en el camí cap a la més plena amistat amb el Senyor. «El discerniment de la presència dels *semina Verbi* en les altres cultures (cf. *Ad gentes divinitus*, 11) també es pot aplicar a la realitat matrimonial i familiar. Fora del veritable matrimoni natural també hi ha elements positius en les formes matrimonials d'altres tradicions religioses»,⁷⁶ encara que tampoc no falten les ombres. Podem dir que «tota persona que vulgui portar a aquest món una família, que ensenyi als infants a alegrar-se per cada acció que tingui com a propòsit vèncer el mal –una família que mostra que l'Esperit és viu i actiu– trobarà gratitud i estima, a qualsevol poble, religió o regió a la qual pertanyi».⁷⁷

78. «La mirada de Crist, la llum del qual esclareix cada persona (cf. *Jn* 1,9; *Gaudium et spes*, 22) inspira la cura pastoral de l'Església envers els fidels que simplement conviuen o que han contret matrimoni només civil o són divorciats tornats a casar. En la perspectiva de la pedagogia divina, l'Església s'adreça amb amor als qui participen a la seva vida d'una manera imperfecta: invoca amb ells la gràcia de la conversió, els encoratja a fer el bé, a tenir cura amb amor l'un de l'altre i a posar-se al servei de la comunitat en la qual viuen i treballen. [...] Quan la unió obté una notable estabilitat a través d'un vincle públic –i està connotada d'afecte profund, de responsabilitat envers els fills, de capacitat de superar les proves– pot ser vista com una ocasió d'acompanyar vers el sagrament del matrimoni, allí on això sigui possible».⁷⁸

79. «Davant de situacions difícils i famílies ferides, convé sempre recordar un principi general: “Que sàpiguen els pastors que, per amor de la veritat, estan obligats a discernir bé les situacions” (*Familiaris consortio*, 84). El grau de responsabilitat no és igual en tots els casos, i poden haver-hi factor que limiten la capacitat de decisió. Per això, mentre cal expressar amb claredat la doctrina, s'han d'evitar judicis que no tinguin en compte la complexitat de les diverses situacions, i és necessari estar atents a la manera com les persones viuen i sofreixen a causa de la seva condició».⁷⁹

Transmissió de la vida i educació dels fills

80. El matrimoni és en primer lloc una «íntima comunitat conjugal de vida i amor»,⁸⁰ que constitueix un bé per als mateixos esposos,⁸¹ i la sexualitat «està ordenada a l'amor conjugal de l'home i de la dona».⁸² Per això, també «els esposos als quals Déu no ha concedit tenir fills poden portar una vida conjugal plena de sentit, humanament i cristianament».⁸³ Tanmateix, aquesta unió està ordenada a la generació «pel seu propi caràcter natural».⁸⁴ L'infant que arriba «no ve de fora a afegir-se a l'amor mutu dels esposos; brolla del cor mateix d'aquest do recíproc, del qual és fruit i compliment».⁸⁵ No apareix com el final d'un procés, sinó que està present des de l'inici de l'amor com una característica essencial que no pot ser negada sense mutilar al mateix amor. Des del començament, l'amor rebutja tot impuls de tancar-se en si mateix, i s'obre a una fecunditat que el perllonga més enllà de la seva pròpia existència. Llavors, cap acte genital dels esposos no pot negar aquest significat,⁸⁶ tot i que per diverses raons no sempre pugui de fet engendrar una nova vida.

81. El fill reclama néixer d'aquest amor, i no de qualsevol manera, ja que ell «no és un dret sinó un do»,⁸⁷ que és «el fruit de l'acte específic de l'amor conjugal dels seus pares».⁸⁸ Perquè «segons l'ordre de la creació l'amor conjugal entre un home i una dona i la transmissió de la vida estan ordenats l'un a l'altra (cf. *Gn* 1,27-28). D'aquesta manera el Creador ha fet partícips l'home i la dona de l'obra de la seva creació i alhora els ha fets instruments del seu amor, tot confiant a la seva responsabilitat el futur de la humanitat a través de la transmissió de la vida humana».⁸⁹

82. Els Pares sinodals han esmentat que «no és difícil constatar que s'està difonent una mentalitat que redueix la generació de la vida a una variable dels projectes individuals o dels cònjuges».⁹⁰ L'ensenyament de l'Església «ajuda a viure de manera harmoniosa i conscient la comunió entre els cònjuges, en totes les seves dimensions, al costat de la responsabilitat generativa. Cal redescobrir el missatge de l'Encíclica *Humanae vitae* de Pau VI, que posa l'accent en la necessitat de respectar la dignitat de la persona en la valoració moral dels mètodes de regulació de la natalitat. [...] L'opció de l'adopció i de l'acollida expressa una fecunditat particular de l'experiència conjugal».⁹¹ Amb particular gratitud, l'Església «sosté les famílies que acullen, eduquen i envolten amb el seu afecte els fills diversament hàbils».⁹²

83. En aquest context, no puc deixar de dir que, si la família és el santuari de la vida, el lloc on la vida és engendrada i acurada, constitueix una contradicció punyent que esdevingui el lloc on la vida és negada i destrossada . És tan gran el valor d'una vida humana, i és tan inalienable el dret a la vida de l'infant innocent que creix al si de la seva mare, que de cap manera no es pot plantejar com un dret sobre el propi cos la possibilitat de prendre decisions pel que fa a aquesta vida, que és un fi en si mateixa i que mai no pot ser un objecte de domini d'un altre ésser humà. La família protegeix la vida en totes les seves etapes i també en el seu ocàs. Per això, «als qui treballen en les estructures sanitàries se'ls recorda l'obligació moral de l'objecció de consciència. De la mateixa manera, l'Església no sols sent la urgència d'afirmar el dret a la mort natural, evitant l'acarnissament terapèutic i l'eutanàsia», sinó que també «rebutja amb fermesa la pena de mort».93

84. Els Pares van voler subratllar també que «un dels reptes fonamentals davant dels quals es troben les famílies d'avui és segurament el desafiament educatiu, encara més ardu i complex a causa de la realitat cultural actual i de la gran influència dels mitjans de comunicació».94 «L'Església exerceix un paper precíus de suport a les famílies, partint de la iniciació cristiana, a través de comunitats acollidores».95 Però em sembla molt important recordar que l'educació integral dels fills és «obligació gravíssima», alhora que «dret primari» dels pares.96 No és solament una càrrega o un pes, sinó també un dret essencial i insubstituïble que són cridats a defensar i que ningú no hauria de pretendre llevar-los. L'Estat ofereix un servei educatiu de manera subsidiària, acompanyant la funció indelegable dels pares, que tenen dret a poder triar amb llibertat el tipus d'educació –accessible i de qualitat– que vulguin donar als seus fills segons les seves conviccions. L'escola no substitueix els pares sinó que els complementa. Aquest és un principi bàsic: «Qualsevol altre col·laborador en el procés educatiu ha d'actuar en nom dels pares, amb el seu consens i, en certa mesura, fins i tot per encàrrec seu».97 Però «s'ha obert una bretxa entre família i societat, entre família i escola, el pacte educatiu avui s'ha trencat; i així, l'aliança educativa de la societat amb la família ha entrat en crisi».98

85. L'Església està cridada a col·laborar, amb una acció pastoral adequada, perquè els mateixos pares puguin acomplir la seva missió educativa. Ho ha de fer ajudant-los sempre a valorar la seva pròpia funció, i a reconèixer que els qui han rebut el sagrament del matrimoni esdevenen veritables ministres educatius, perquè quan

formen als seus fills edificuen l'Església,⁹⁹ i en fer-ho accepten una vocació que Déu els proposa.¹⁰⁰

La família i l'Església

86. «Amb íntim goig i profunda consolació, l'Església mira les famílies que romanen fidels als ensenyaments de l'Evangelí, agraint-los el testimoniatge que donen i encoratjant-les. Gràcies a elles, en efecte, es fa creïble la bellesa del matrimoni indissoluble i fidel per sempre. En la família, "que es podria anomenar església domèstica" (*Lumen gentium*, 11), madura la primera experiència eclesial de la comunió entre persones, en la qual es reflecteix, per gràcia, el misteri de la Santa Trinitat. "Aquí s'aprèn la constància i l'alegria del treball, l'amor fratern, el perdó generós, fins i tot reiterat, i sobretot el culte diví per mitjà de l'oració i l'ofrena de la pròpia vida" (*Catecisme de l'Església Catòlica*, 1657)».101

87. L'Església és família de famílies, constantment enriquida per la vida de totes les esglésies domèstiques. Per tant, «en virtut del sagrament del matrimoni cada família esdevé a tots els efectes un bé per a l'Església. En aquesta perspectiva serà certament un do preciós, per a l'avui de l'Església, considerar també la reciprocitat entre família i Església: l'Església és un bé per a la família, la família és un bé per a l'Església. La custòdia del do sacramental del Senyor implica no sols cada família particular, sinó la mateixa comunitat cristiana».102

88. L'amor viscut en les famílies és una força constant per a la vida de l'Església. «La finalitat unitiva del matrimoni és una constant crida a créixer i a aprofundir aquest amor. En la seva unió d'amor els esposos experimenten la bellesa de la paternitat i de la maternitat; comparteixen els projectes i les fatigues, els desigs i les preocupacions; aprenen l'atenció recíproca i el perdó mutu. En aquest amor celebren els moments feliços i se sostenen en els passatges difícils de la seva història de vida. [...] La bellesa del do recíproc i gratuït, la joia per la vida que neix i la cura amorosa de tots els membres, des dels petits als ancians, són alguns dels fruits que fan única i insubstituïble la resposta a la vocació de la família»,¹⁰³ tant per a l'Església com per a la societat sencera.